

Láthatóság

A városból kivezető úton bicegnek az emberek. Van, aki mankóval. Van, aki csak úgy: torz, felemás végtagjaira bízva magát, rövidebb, izmosabb lábával előrelöki a testét, hosszabb, erőtlenebb lábát maga után húzza. Van, aki kerekesszékkal gurul. A legidősebb férfi kerekesszékkal haladt. Vállai valószerűtlenül kiszélesedtek, karjai megvastagodtak, ahogy az ócska szerkezetet tekerte maga alatt. Éveken át gurult erre-arra, a kerekesszék nem csak a testét vitte, de a városban összelomizott dolgokat is fel lehetett rá pakolni. Ő lett a bicegők, csoszogók, magukat vonszolók, előrelökők és lemaradók vezére a rozoga székével. Mindig ő vezette a menetet be a városba vagy ki a városból. Attól függően, hogy a gyűjtögetők portyára indultak, vagy hazafelé tartottak a zsákmánnyal. A kerekesszéket mindannyian tisztelettel és hállával követték. Ráaggatták a csomagjaikat, színes rongyokat kötöttek rá, és még egy sárgán villódzó láthatósági mellényt is a szék háttámlájára akasztottak. Lássá mindenki, merre gurul, akit követnek, és nyomában merre haladnak ők, a követők.

98

Senki nem tudja pontosan, kik ezek a bicegő emberek. Van, aki szerint a falubeli rokonházasságok miatt terjedt el valami hibás gén. Van, aki szerint a faluvégen azért lakik ennyi sérült ember, mert máshol nem kap helyet magának. Mások arról hírelnek: a csecsemőket szántsándékkal nyomorítják meg az alszegiek, hogy koldulni küldhessék őket.

A bicegők mellett egyre gyorsabb a forgalom. A falusi utat átminősítették, ma már gyorsforgalminak számít. Kitiltották innen a szekereket. Kerékpárutat kijelöltek ugyan, de azon senki nem mer közlekedni (leszámítva a bicegőket), az egyre nagyobb teljesítményű autók egyre kíméletlenebbül haladnak, az életét kockáztatja az, aki melléjük sodródik.

Harminc éve még csak tanyák voltak erre. Kis, dombok közé beékelődő zsákfalvak, az egykori mezőgazdasági társulások, kollektívek magukra maradt gyümölcsösei. Aztán megkezdődtek a telekspekulációk. A rendszerváltás után kivágták a gyümölcsösöket, majd amerikai típusú lakótelepeket, alvóvárosokat építettek egyenházakból. Messze az alszegi bicegőktől, és közel a városhoz. Elkezdődött a városból falura való költözés. Majd más városokból az ideköltözés. Egyre több román, egyre kevesebb magyar lakott itt, ahol a többség, hagyományosan, sokáig magyar volt. Az 1990-es összecsapások túl közel voltak. Amúgy is igazi cselédvidék ez: innen jártak a magyarok Bukarestbe, Budapestre szolgálni évtizedeken, évszázadokon át. Az elköltözésnek, elmenekülésnek hagyománya lett. Az ideköltöző románokban is megmozdult valami tradicionalizmus. Azt gondolták, ha megvesznek itt egy amerikai típusú, költséghatékony, könnyűvázás egyenházat, egy darabka Erdélyt vesznek vele. Vagy valamit, aminek tradíció- meg történelemjellege van, lehetőleg ár- és adókedvezményel, kocsibeállással és gyárilag garantált családi idellel.

2022 utolsó estéin különösen sokat jártak a bicegők a városba. Az év végi pazarlást ki kell használni, ilyenkor nagyon sok hasznos, sőt ehető dolgot lehet guberálni.

A forgalom folyamatosan nő. Hazatérnek az elvándorolt vendégmunkások, meg kell mutatniuk a falubelieknek, a szomszéd falubelieknek és a harmadik faluban lakóknak is, hogy érdemes volt elmenni. Van új, gyorsabb, nagyobb autójuk.

A történelmi tradíciót, társadalmi presztízst és családi idillt vásárló románokhoz látogatóba jönnek azok a románok, akiknek még nem sikerült ilyen üzletet kötniük. Nem kerestek elég pénzt külföldön, nem tudták eladni a bukaresti panellakást, vagy a korrupcióellenes harc, a gazdasági válság és az orosz–ukrán háború miatt nem nőttek várt és elvárt mértékben a jövedelmek. Sokkal több román látogat ide ilyenkor, mint amennyi itt lakik. És nagyon sok magyar látogat haza. Év végén találkoznak az Erdélyek a túlsúfolt, egykor falusi, mára gyorsforgalmivá előléptetett utakon. Csak a bicegők haladnak ugyanolyan rendületlenül, ugyanúgy: városba be, falura ki, mindig-mindig sok málhával. Ami nem hasznos, azt elégetik. A tűz a leghasznosabb.

Amikor a legnagyobb volt a forgalom, a legelviselhetlenebb a forgalmi dugó, és benzingőzt pufogatva hallgatta mindenki a híreket az autósrádión, akkor mondták be a friss népszámlálási adatokat. Fogyunk. Nagyon fogyunk mi, románok és magyarok egyaránt. Majdnem hétszázezer magyarral él kevesebb Romániában, mint harminc évvel ezelőtt, a virágzó kollektíves almafák idejében. Hárommillió román is eltűnt.

Nem tűnik el senki, tudjuk, csak éppen máshol cseléd, vendégmunkás, beosztott, főnök, nem itt. Lükttet a táj, elnéptelenedik, benépesül, elnéptelenedik. A bicegés, az állandó.

Azon az estén, amikor az év végi ünnepekre hazaérkezők a népességfogyásról hallgatták a híreket a rádióban, és feltorlódott a forgalom, mindenki türelmetlenebbé vált. Már nagyon haza akartak érni az emberek, nevezzünk bármit is hazának. A nagymama házáat, ahova már csak vendégségbe térnek vissza. A rokonok otthonát, ahová nosztalgiázni még vissza-visszahívják az elszármazottakat. A frissen vásárolt ingatlant, amit mindenki igyekszik valahogy gyorsan, a prospektusoknak megfelelően belakni. Vagy az alszegi sufnit, ahova a városból lomizott bővlit hazaviszik, törött üveggömbökkel, szélsodorta angyalhajjal díszítik, hogy legyen itt is fény, csillogás.

Az országban, ahol ekkora a népességfogyás, a kísérteti hazajárók alig fértek el egymás mellett. Folyamatos túlkölés, előzés kanyarban, sebességkorlát köteleességszerű, taktikus megszegése, nagy teljesítményű autók még nagyobb, lehető legnagyobb teljesítmény felé hajszolása. Ezt nevezik itt hazatérésnek.

A kerekesszékes férfit akkor sodorta el egy hazatérő, amikor már-már beköszöntött az ünnep. A bicegők majdnem a falu végén voltak, az autóval sietők pedig az utolsó métereiken nyomták a gázt. Senki nem látta, mi történt valójában. Rossz helyen tekert a férfi? Nem volt számára jó hely. Nem vette észre a mellette elrobogó? Észrevette, de nem tudta kikerülni? Kérdések,

amelyeket nem tett fel senki. A kerekesszékes férfi halálát elkerülhetetlen, járulékos tényként kezelték. Mint az év végén kitartóan szitáló hóharmatot, a korai sötétedést, a sárba dermedő keréknyomokat. Menetrendszerű halál. Idő kérdése volt, mikor következik be, és az az idő eljött.

Mióta a szekereket kitiltották az utakról, amióta minden családnak lett egy, majd kettő, majd három autója, azóta nincs már helyük az ilyen bokrok alatt osonóknak. És különben is, mindig imbolyognak, el-elesnek. Kacatjait elhullatják. Csak a baj van velük. Aznap este megtörtént a baj.

A rendőrség gyorsan intézkedett. A vétkes autóvezetőről mindenki tudni vélte, nem volt vétkes. Hogy kerülhette volna ki a kerekesszékest, akinek semmi keresnivalója nem volt a közúton? A baleset hírért röviden bementék a rádióba, de az újságok már nem adtak róla hírt. A magyar nyelvű sajtó utolsó példányai is aznap jelentek meg, amikor a népességfogyásról szóló adatokat közzétették, és amikor a kerekesszékes férfi meghalt. Nem volt különösebb összefüggés a szerkesztőség bezárása és a statisztikák romlása között. A halálesetről pedig még azok is csak nyúggal vettek tudomást, akiknek ez hivatali kötelességük volt: sietve helyszínelő rendőrök és cammogva érkező mentősök. Így esett a dolog. Megtörtént, aminek meg kellett történnie.

A nyomokat gyorsan feltakarították. Az év végi ünnepeket zavartalanul megtartották. Volt petárdázás, koccintás, élő zene. Aztán kis késéssel megindultak a vendégmunkásjáratok, és messzire indultak azok az autók, amelyeknek nem jutott itt jutányos, tradicionális kocsibeálló.

100

A kerekesszékes férfiről már nem mondja el senki, hogy nagyon szeretett nevetni. Döcögve, zihálva vette a levegőt, és sípolva addig nevetett, amíg a szusz engedte. Nem csak azért vezette a bicegők sorát, mert az ő széke bírta a legnagyobb terhet. Hanem azért is, mert hangosan bele tudott nevetni az éjszakába. Szava messzire elért. Bajuszát hegyesre pödörte. Igaz, hogy lába nem volt, de két erős karjával bármit fel tudott emelni. Nem volt olyan eső, vihar, ami visszatartotta. Mindig ment, mindig jött, mindig hozott valamit a családjának. A Mindenki a családja volt, aki az alszegen a városból hazafelé bicegőket várta. Az az út attól volt az az út, mert mindig ott volt rajta a férfi. Ez volt a kerekesszékes ember útja. A férfi, akinek a nevét nem említették a rendőrségi krónikák, és akiről a megszűnő sajtó sem írt már egy szót sem, mindenkinek ismerte a nevét. Mindenkinek előre köszönt. A faluban, a szomszéd faluban és még a harmadik faluban is. Tudta, hogy kitől lehet várni valami jót. És azt különösen tudta, hogy kitől kell várni a rosszat. Azt is tudta, hogy egyszer elsodorja majd a négyütemű, nagy teljesítményű, bőrrüléses halál. Erős karjaival maga alatt így tekerte a kerekeket, nem félve sem életet, és különösen nem félve a halált.

A kerekesszékes férfit, kerekesszék nélkül, a faluvégi temető kerítésen túli parcellájába temetik. Nincs sírhalom, nincs jel annak, aki oda kerül.

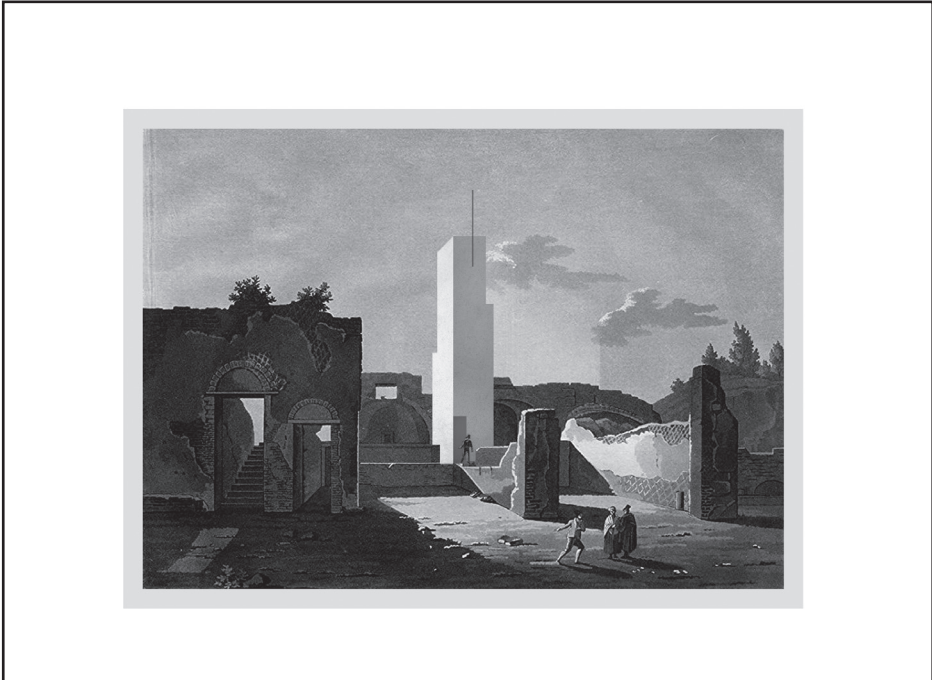
Az úton ezután szigorúbbak lesznek az ellenőrzések. Nem csak szekérral, de kerekesszékekkel sem lehet erre járni. A nagy teljesítményű gépjárművek és a gyorsan haladóké lesz a tér.

A város utáni fűzfabokrok egyikén fityeg egy koszló, rojtos láthatósági mel-

lény. Csak az veszi észre, aki gyakran elmegy itt, és tudja, hogy kell letérni a forgalmas aszfaltról. Olyan, mintha a szél fújta volna oda. Olyan, mintha véletlenül lobogna a többi papírfecni, rongydarab, ide-oda sodródó szemét között a láthatatlan látható. Jele annak, hogy erre járt egykor a nagy bajszú, erős karú ember. Voltak erre gyümölcsösök. Hétszáz ezer ember. És újságok, amelyekben történeteket írtak, üzeneteket hagytak egymásnak az emberek, akiknek ma már nyomuk sincs.

Egyszer majd megkopnak a sorházak, beomlanak a kocsibeállók. A legerősebb motor is lefullad. Az új negyedeket felferi a gyom. A temetőkertben nem csak a jeltelen sírok tűnnek el a semmibe, de szétporladnak a hivatkozott síremlékek is.

Nem marad más, csak az a döcögő, sípoló nevetés. Az állhatatosan, dacosan messzire kiáltott nevetések, köszönések visszhangja. És a tekintet, amely állta az életet és állta a halált.

Bodonyi Zoltán: Romok I.